

An Analysis of the Criteria for Determining the Personal Jurisdiction of Legal Entities under the ICSID Arbitration Convention

Mohammad Javad Abdollahi¹ Mahsa Ebrahimi²

1. Assistant Professor, Department of Law, Kho.C., Islamic Azad University, Khomeinishahr, Iran.

*. Corresponding Author Email: Dr.Abdollahi@iaua.ac.ir

2. Ph.D Student in Private Law, Department of Law, Na.C., Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

Received: 2025-03-22

Revised : 2025-09-24

Accepted: 2025-11-05

Available Online: 2026-03-01

How to cite this article:

Abdollahi, M. J., & Ebrahimi, M. (2026). An analysis of the criteria for determining the personal Jurisdiction of a legal Entities under the ICSID Arbitration Convention. *Encyclopedia of Economic Law Journal*, 32(28): (86-103) (in Persian with English abstract).
<https://doi.org/10.22067/economlaw.2025.92646.1442>

1. Introduction

The International Center for Settlement of Investment Disputes (ICSID) Convention, adopted in 1965, constitutes one of the most important instruments in the field of international investment law. As a foundational treaty under the auspices of the World Bank, it provides a specialised procedural framework for the resolution of disputes between investors and sovereign States through arbitration and conciliation. The Convention's significance lies not only in its creation of a neutral and depoliticised dispute resolution mechanism but also in its role in enhancing investor confidence by offering a predictable legal forum. However, despite its centrality, certain aspects of the Convention, particularly Article 25 governing jurisdictional requirements, remain ambiguous and have generated considerable jurisprudential debate.

Article 25(1) establishes that the jurisdiction of the Centre extends to any legal dispute arising directly out of an investment between a Contracting State and a national of another Contracting State, provided the parties have given their consent in writing. This formulation, while apparently straightforward, conceals substantial interpretive complexity. The Convention refrains from defining key terms such as "investment" and "national," leaving their clarification to arbitral interpretation. As a result, the scope of ICSID's jurisdiction—especially its "personal jurisdiction"—has evolved through case law rather than through textual precision.

For natural persons, determining nationality tends to be less problematic; yet, for legal entities, the issue is far more intricate. Legal entities often operate through multilayered corporate structures spanning numerous jurisdictions, making the task of ascertaining their "nationality" exceedingly difficult. Article 25(2) (b) attempts to address this by permitting entities incorporated in the host State but subject to foreign control to qualify as "nationals of another Contracting State," if the parties so agree. Nevertheless, the absence of uniform standards for determining what constitutes "foreign control" has created uncertainty and inconsistency.

The consequence of this ambiguity is significant: if a claimant fails to establish the requisite personal jurisdiction, the tribunal is deprived of competence (*ratione personae*) to hear the case, regardless of the merits of the

THIS WORK IS LICENSED UNDER A CREATIVE COMMONS ATTRIBUTION 4.0 INTERNATIONAL LICENSE

dispute. This jurisdictional hurdle has thus become a focal point of argument in numerous ICSID proceedings, shaping the development of international investment jurisprudence.

2. Research Objective

The primary objective of this study is to conduct a comprehensive analytical assessment of how ICSID tribunals determine the personal jurisdiction of legal entities under Article 25 of the ICSID Convention. The research seeks to elucidate the evolving jurisprudence surrounding the notion of corporate nationality, to examine the interpretative approaches adopted by arbitral tribunals, and to assess the implications of such approaches for the predictability and legitimacy of ICSID arbitration.

Legal entities, unlike natural persons, are creatures of law whose nationality may be determined by a variety of connecting factors: the place of incorporation, the location of the registered office, the principal place of business, or the source of effective control. The multiplicity of potential connecting links gives rise to jurisdictional manipulation and treaty shopping, where investors structure their investments strategically through intermediary entities in favourable jurisdictions to benefit from particular bilateral investment treaties (BITs). Such practices, while sometimes lawful, have generated controversy concerning the good faith of investors and the integrity of the ICSID system. Therefore, the research pursues several interrelated objectives:

- To identify and categorise the criteria historically and currently employed by ICSID tribunals to establish the personal jurisdiction of legal entities.
- To evaluate the jurisprudential consistency of these criteria in light of the text and purpose of the ICSID Convention.
- To examine whether the existing interpretative flexibility serves the Convention's objectives of legal certainty and investment protection, or whether it undermines them by promoting jurisdictional opportunism.
- To propose conceptual clarifications and policy-oriented recommendations aimed at achieving a more coherent and transparent framework for the determination of personal jurisdiction.

The study thereby aims to contribute to ongoing debates in international investment law concerning the balance between investor protection and host-State sovereignty, particularly through the lens of jurisdictional eligibility.

3. Methodology

This research employs a qualitative, doctrinal, and case-based methodology. The investigation proceeds primarily through library-based research, involving a systematic review of ICSID case law, arbitral awards, dissenting opinions, and scholarly commentary. The methodological approach is both descriptive and analytical: it first identifies the criteria used by tribunals to determine corporate nationality and then critically analyses their theoretical underpinnings and practical implications. The study is organised into five principal components:

1. The Conceptual Importance of Personal Jurisdiction– This section explores the rationale behind personal jurisdiction as a foundational element of ICSID arbitration, emphasising its role in safeguarding the legitimacy of investor-State dispute settlement (ISDS). It also highlights the interplay between personal and subject-matter jurisdiction (*ratione materiae*).
2. Traditional Criteria for Corporate Nationality– This part examines the conventional standards, namely the “place of incorporation” and the principal place of business tests, drawing upon cases.
3. Emerging and Functional Criteria– The research delves into the emergence of the “control test” as a supplementary or alternative means of determining nationality, with reference to landmark cases.
4. Comparative Case Analysis – This section systematically compares the reasoning of various tribunals, identifying points of convergence and divergence in their interpretative approaches. It also explores how the invocation of “foreign control” has evolved in light of complex corporate arrangements and indirect ownership chains.
5. Synthesis and Recommendations – The final section integrates the findings into a broader normative analysis, suggesting possible reforms or interpretative guidelines for the consistent application of Article 25(2) (b).

Throughout the analysis, a “checklist tool” was developed to assess each tribunal’s methodology according to factors such as textual reliance, purposive reasoning, and adherence to precedent. This structured approach enables a balanced evaluation of the jurisprudence and enhances the reliability of conclusions drawn.

4. Findings

The findings of this research reveal that the determination of corporate nationality—and hence personal jurisdiction—remains one of the most contested issues in ICSID jurisprudence. While the Convention provides the basic framework, its silence on operational criteria has resulted in diverse and sometimes contradictory tribunal decisions.

(A) Traditional Criteria: Incorporation and Seat of Business.

Historically, tribunals have relied on the place of incorporation as the primary determinant of nationality. This approach reflects private international law traditions and offers administrative simplicity. However, its rigidity has been criticised for allowing purely formal compliance without reflecting the genuine economic reality of the investment. Similarly, the principal place of business test attempts to anchor nationality in the location of actual management and decision-making. Yet, as globalisation blurs geographical boundaries, identifying a single principal place of business often proves artificial.

(B) The Control Test and Its Ambiguities.

To address these shortcomings, tribunals began adopting a functional “control” criterion, particularly under Article 25(2) (b). This test focuses on who ultimately owns or controls the legal entity, thereby attempting to align jurisdiction with the economic substance of the investment. However, the control test itself is far from uniform. Some tribunals interpret “control” narrowly, requiring direct ownership or decision-making power, while others accept indirect or ultimate control through intermediary entities. The “Tokios Tokelés” decision, for instance, allowed a Lithuanian company controlled by Ukrainian nationals to qualify as a foreign investor, thereby expanding the reach of ICSID jurisdiction. Conversely, in *Vacuum Salt v. Ghana*, the tribunal rejected jurisdiction on the grounds that control was exercised by nationals of the host State. This inconsistency demonstrates the elasticity—and potential unpredictability—of the control test.

(C) Jurisdictional Manipulation and Treaty Shopping.

A further finding concerns the strategic structuring of investments to gain access to ICSID jurisdiction. The use of shell companies incorporated in favourable jurisdictions has blurred the distinction between legitimate corporate structuring and abuse of process. While some tribunals have recognised the legitimacy of pre-dispute restructuring for investment protection, others have condemned such practices as contrary to the good-faith principle. The *Phoenix Action v. Czech Republic* case stands as a warning against manipulative nationality claims, affirming that ICSID protection cannot be extended to entities engaging in bad-faith restructuring solely to gain jurisdictional advantage.

(D) Inconsistency and the Need for Reform.

The cumulative analysis reveals a lack of coherence in the jurisprudence, with tribunals oscillating between formal and functional approaches. This lack of predictability undermines both investor confidence and the perceived fairness of the system. The absence of a uniform standard also complicates treaty drafting, as States struggle to anticipate how their consent to ICSID jurisdiction may be interpreted in practice.

5. Conclusion

The analysis demonstrates that the determination of personal jurisdiction under Article 25 of the ICSID Convention remains a dynamic and unsettled area of law. The juxtaposition of formal criteria (incorporation and seat) with functional ones (control and effective nationality) reflects a tension between legal certainty and equitable

justice. While flexibility enables tribunals to accommodate complex investment realities, it also generates interpretative fragmentation.

A more coherent framework could be achieved through the development of soft-law guidelines or interpretative statements by the ICSID Secretariat or the Administrative Council. Such instruments could clarify, for instance, the threshold of “foreign control,” the temporal relevance of corporate nationality, and the treatment of multi-tiered ownership structures. Moreover, consistency with the broader objectives of international investment law—namely, the promotion of legitimate investment and the prevention of treaty abuse—should guide any reform effort.

Ultimately, the legitimacy of ICSID arbitration depends on maintaining a delicate balance: preserving State sovereignty and consent while ensuring that genuine foreign investors have effective access to dispute resolution. The establishment of clearer and more predictable criteria for personal jurisdiction would enhance both the integrity and efficiency of the ICSID system, aligning it more closely with its original purpose of fostering mutual trust between investors and host States.

Keywords: ICSID Convention, personal jurisdiction, corporate nationality, control test, host State, investor.

رویکرد تحلیلی بر چگونگی احراز صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی در داوریه‌های سرمایه‌گذاری بر مبنای کنوانسیون ایکسید

محمد جواد عبداللہی^۱ مهسا ابراهیمی^۲

دریافت: ۱۴۰۴-۰۱-۰۲ | بازنگری: ۱۴۰۴-۰۷-۰۲ | پذیرش: ۱۴۰۴-۰۸-۱۴ | انتشار: ۱۴۰۴-۱۲-۱۰

چکیده

چگونگی احراز تابعیت اشخاص حقوقی همواره یکی از بحث‌برانگیزترین مسائل در داوریه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی از جمله در داوریه‌های تحت کنوانسیون ایکسید بوده است. در این خصوص ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید در حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری بین‌المللی، دامنه دعاوی قابل ارجاع به داور مرکز ایکسید، از جمله در رابطه با شرکت‌های را با قیودی همراه نموده است. صرف‌نظر از ابهامات مرتبط با احکام مندرج در این ماده، حقوق‌دانان و رویه داور سرمایه‌گذاری بین‌المللی در عمل دیدگاه مشترکی در خصوص اتخاذ یک معیار واحد برای احراز الزام صلاحیت شخصی ندارند و در این خصوص معیارهای متفاوتی همانند، محل تأسیس شرکت، اقامتگاه شرکت، معیار کنترل غالب و مؤثر را مدنظر قرار داده‌اند. اینکه محاکم داور سرمایه‌گذاری ایکسید در مواجهه با اختلافات سرمایه‌گذاری بین‌المللی کدام معیار را برگزیده‌اند و معیارهای اتخاذ شده؛ در عمل چگونه تحلیل شده، پرسش اصلی پژوهش حاضر است. مطالب ارائه شده در این تحقیق که با روش کتابخانه‌ای و با ابزار فیش‌برداری انجام شده نشان می‌دهد، هم در میان حقوق‌دانان و هم در رویه داور سرمایه‌گذاری بین‌المللی یک دیدگاه واحد ثابت برای تشخیص عنصر تابعیت و صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی، در دعاوی اقامه شده تحت مقررات داور سرمایه‌گذاری وجود ندارد؛ بلکه با توجه به شرایط هر پرونده و البته با تحلیل مفاد معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری مربوطه، محاکم داور در عمل معیارهای متفاوتی را اتخاذ نموده‌اند.

کلید واژه‌ها: تابعیت، داور سرمایه‌گذاری بین‌المللی، سرمایه‌گذار، کشور میزبان سرمایه، معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری.

۱. استادیار، گروه حقوق، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی‌شهر، ایران. (ایمیل نویسنده مسئول مقاله: Dr.Abdollahi@iau.ac.ir)

۲. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، گروه حقوق، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران.

مقدمه

کنوانسیون اکسید در داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی یکی از مهم‌ترین اسناد در زمینه سرمایه‌گذاری بین‌المللی است. این کنوانسیون برای اولین بار در سال ۱۹۶۱ توسط آرون بروچز^۱ مدیر کل بانک جهانی مطرح شد. (Lidane, 2023: 17) لازم به ذکر است چارچوب حقوقی کنونی برای داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی بر اساس کنوانسیون ایکسید؛ همراه با اولین معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری^۲ از سال ۱۹۶۰ (tagiewska, 2024: 23) و هم‌زمان با طرح ایده کنوانسیون ایجاد شده است. به‌طور کلی کنوانسیون هم یک مرکز و هم یک مکانیسم آیینی برای حل اختلافات سرمایه‌گذاری از طریق سازش^۳ و داوری ایجاد نموده است. (McLachlan, 2024: 164) هدف اصلی کنوانسیون ایکسید در تشویق سرمایه‌گذاری خارجی بوده و از این جهت در گزارش کمیته اجرایی به وضوح بیان شده «تقویت مشارکت بین کشورها در راستای توسعه اقتصادی» و ارتقای «اعتماد متقابل» بین دولت‌ها و سرمایه‌گذاران خارجی، هدف اولیه کنوانسیون است. (Castagna, 2016: 371)

قید صلاحیت شخصی شاید مهم‌ترین و مشکل‌سازترین الزام قضایی در عملکرد مرکز داوری ایکسید باشد. کنوانسیون تعریفی از مفهوم سرمایه‌گذاری ارائه نداده و از این جهت محاکم، استانداردهای متفاوتی برای ارزیابی اینکه آیا یک دارایی خاص؛ به‌عنوان یک سرمایه‌گذاری واجد شرایط تلقی می‌شود یا خیر، اتخاذ کرده‌اند. (Heath et al, 2023: 164) مطابق مواد و اهداف پیش‌بینی شده در کنوانسیون، سرمایه‌گذار باید شرایط لازم برای قرار گرفتن تحت قواعد کنوانسیون ایکسید را داشته باشد (Herdegen, 2024: 465) و از این جهت محاکم داوری وظیفه دارند کنوانسیون را در تطابق با معنا و نیتی که برای مقررات آن در نظر گرفته شده اعمال کنند. (Butler, 2024: 183) در رابطه با قید صلاحیت شخصی، بند ۱ از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید مقرر می‌دارد که اختلاف باید بین یک دولت متعاقد (یا مؤسسات تابعه یا نمایندگی‌های آن‌ها که به‌وسیله آن دولت به مرکز معرفی شده) و تبعه یک دولت متعاقد دیگر باشد. در رابطه با اشخاص حقوقی نیز بند ۲ از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید، صلاحیت مرکز را به اشخاص حقوقی تحت کنترل خارجی که تابعیت کشور طرف دعوا را دارند، تعمیم داده، مشروط بر اینکه توافق خاصی در این خصوص وجود داشته باشد. بسیاری از حقوق‌دانان بر این اعتقادند که بند ۲ از ماده ۲۵ کنوانسیون ICSID فقط مرزهای بیرونی صلاحیت شخصی؛ از این جهت که چه کسی می‌تواند «تبعه یک کشور متعاقد دیگر» باشد را تعریف نموده و البته در این حدود، هر کشور امضا کننده کنوانسیون آزاد است که اتباع مدنظر خود را تعیین نماید. (Wehland, 2017: 237) لازم به ذکر است که صلاحیت شخصی در داوری‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی، اقتضای وجود یک سرمایه‌گذار خصوصی با ملیتی متفاوت از ملیت کشور میزبان سرمایه به‌عنوان خواننده پرونده را دارد. مطابق بند ۱ از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید، دولت میزبان و دولتی که سرمایه‌گذار ادعای تابعیت آن را دارد، هر دو باید در جرگه کشورهای متعاقد کنوانسیون باشند، در غیر این صورت الزامات صلاحیت شخصی برآورده نخواهد شد. قید صلاحیت شخصی بنابراین به این سؤال می‌پردازد که چه کسی می‌تواند طرف رسیدگی‌های داوری ایکسید قرار گیرد. (Aksar, 2011: 132)

به‌طور کلی در خصوص چگونگی احراز صلاحیت شخصی تحت ماده ۲۵ کنوانسیون دیدگاه واحدی نزد حقوق‌دانان و محاکم داوری ایکسید وجود ندارد. رویه داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی در آراء متعدد به معیارهای متفاوتی در خصوص چگونگی احراز تابعیت اشخاص در ماده ۲۵ کنوانسیون استناد جسته که تحلیل این معیارها و ایرادات وارده به آن‌ها موضوع مباحث تحلیلی این پژوهش خواهد بود؛ بنابراین نویسندگان با توجه به اهمیت احراز مفهوم تابعیت برای قرار گرفتن تحت شمول داوری مرکز ایکسید، مطالب این پژوهش را که با روش کتابخانه‌ای و با ابزار فیش‌برداری انجام شده در ۵ بخش تنظیم نموده‌اند. در بخش اول مقاله در ابتدا به بررسی پیشینه تحقیق پرداخته شده و در ادامه در بخش دوم تحقیق به تحلیل اهمیت احراز صلاحیت شخصی و پیچیدگی احراز این معیار در کنوانسیون ایکسید پرداخته شده و در نهایت در بخش سوم مقاله ضمن تأکید بر تفاوت دیدگاه‌ها در چگونگی احراز صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی، به تبیین دو معیار سنتی احراز صلاحیت شخصی در رابطه با اشخاص حقوقی و تبیین معیارهای جدیدتر در این خصوص پرداخته شده است.

1. Aron Broches

2. Bilateral Investment Treaties (BITs)

3. Conciliation

تحلیل مطالب ارائه شده در این پژوهش که با روش کتابخانه‌ای و با ابزار فیش‌برداری انجام شده نشان می‌دهد، چگونگی احراز صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی، بسته به شرایط هر پرونده و البته با لحاظ شرایط و قیود هر معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری، می‌تواند متفاوت باشد.

۱. پیشینه پژوهش

در رابطه با چگونگی احراز صلاحیت اشخاص حقوقی مطالب متعددی هم در آثار نویسندگان داخلی و هم در آثار نویسندگان خارجی، البته اغلب به‌صورت پراکنده و در ذیل سایر عناوین حقوقی دیگر به رشته تحریر درآمده است. در این خصوص در حقوق خارجی به‌طور مثال می‌توان به اثر «ملیت سرمایه‌گذاران در داوری ایکسید»^۴ توجه نمود که در سال ۲۰۱۱ توسط والتز نرس^۵ نگارش یافت در این مقاله نویسنده بر این اعتقاد است که کنوانسیون ایکسید به نفع سرمایه‌گذاران و کشورها تدوین شده و از این جهت نباید به‌صورت یک‌جانبه تفسیر شود و دادگاه‌ها باید رویکردی متعادل‌تر برای پذیرش صلاحیت و ملیت اشخاص اتخاذ نمایند. (Nerets, 2011: 52)

در مقاله دیگری که در سال ۲۰۱۳ با عنوان «تفسیر صحیح تابعیت شرکتی تحت قانون سرمایه‌گذاری بین‌المللی برای جلوگیری از خرید معاهده»^۶ نویسنده به این مهم تأکید دارد که در حوزه حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی، تعریف ملیت یکی از عناصر کلیدی برای تعیین دامنه حقوق و تعهدات تحت قراردادهای سرمایه‌گذاری بین‌المللی است. (Zhang, 2013: 49)

در مقاله «ملیت واقعی شرکت در قانون سرمایه‌گذاری فراملی»^۷ نوشته شده توسط Rimantas Daujotas برای دریافت درجه دکترا از دانشگاه کوئین‌مری لندن، در سال ۲۰۲۰ اشاره نمود که در قسمت نتیجه‌گیری آن نویسنده بر این اعتقاد است که قواعد مربوط به تابعیت شرکتی عمیقاً تحت تأثیر بازیگران غیردولتی فعال در داوری‌های سرمایه‌گذار-دولت قرار گرفته‌اند؛ چنین بازیگرانی طرف‌های توافق‌نامه‌های سرمایه‌گذاری یا معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری، شرکت‌هایی چندملیتی، مشاوران و داوران هستند. (Daujotas, 196: 2020) در حوزه حقوق خارجی در اثری که اخیراً در سال ۲۰۲۵ منتشر شده^۸ به این مهم تأکید شده است که مسئله مهم دیگری که در حقوق عرفی سرمایه‌گذاری مورد توجه قرار گرفته تابعیت اشخاص و شرکت‌های در رابطه با ادعاهای مطرح در داوری‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی است. در این خصوص هر چند مفاد معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری عاملی تعیین‌کننده است با این وجود توجه به برخی از اصول مهم همانند تابعیت غالب و مؤثر نیز از سوی برخی محاکم داوری مورد توجه قرار گرفته شده است. (Wood & Wolfrum, 2025: 82) در حقوق داخلی نیز به‌صورت گذار و در کنار سایر مباحث دیگر، به مبحث تابعیت اشخاص حقوقی، در داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی پرداخته شده است. در این خصوص به‌طور مثال در مقاله‌ای که در سال ۱۳۹۹ با عنوان «تأثیر تابعیت مضاعف افراد و تابعیت ایرانی شرکت‌هایی ایرانی دارای وصف «سرمایه‌گذار خارجی» بر تحقق صلاحیت ایکسید» نگارش یافته، نویسنده بر این اعتقاد است که در بیشتر موافقت‌نامه‌ها تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی ایران اشاره‌ای به وضعیت شرکت‌هایی محلی تحت کنترل خارجی علیه دولت میزبان نشده است. ولی از برخی از این موافقت‌نامه‌ها چنین استنباط می‌شود که این شرکت‌های مشمول حمایت‌های مقرر در موافقت‌نامه‌ها هستند. (Rouzegari et al, 2020: 1578)

در مقاله نگارش یافته با عنوان «پدیده معاهده‌گزینی و حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری بین‌المللی» که در سال ۱۴۰۰ منتشر شده، نویسنده بر این اعتقاد است که پدیده خرید معاهده یا همان معاهده‌گزینی که ممکن است در خصوص افراد دو تابعیتی نیز مصداق پیدا کند، در واقع به‌عنوان «اقدامی است که طی آن سرمایه‌گذار در پی دستیابی و برنامه‌ریزی یک معاهده سرمایه‌گذاری است که وجود ندارد یا به‌منظور دستیابی به حمایت‌های معاهداتی مطلوب‌تر به این اقدام مبادرت می‌کند» (Mirmohammadi & Khamisizadeh, 2021: 960)

در مقاله‌ای دیگر که در سال ۱۴۰۱ با عنوان «نقش دکتترین سوءاستفاده از حق و صلاحیت زمانی مراجع داوری سرمایه‌گذاری در مقابله

4 . Nationality of Investors in ICSID Arbitration.

5 . Valts Nerets

6 . Proper Interpretation of Corporate Nationality Under International Investment Law to Prevent Treaty Shopping.

7 . International Law in Search of Rebalance

با برنامه‌ریزی تابعیت»، نویسندگان در مقام تحلیل نظریه برنامه‌ریزی تابعیت به‌عنوان اقدامی توأم با سوءنیت از طرف سرمایه‌گذاران خارجی، بر این اعتقاد است که سرمایه‌گذاران خارجی در مواردی پس از بروز اختلاف یا زمانی که اختلاف قابل پیش‌بینی است و به‌قصد طرح دعوا در مرجع داور، اقدام به تغییر تابعیت یا کسب تابعیت جدید می‌نمایند. این اقدام که برنامه‌ریزی تابعیت نام دارد، دسترسی سرمایه‌گذار خارجی به یک معاهده سرمایه‌گذاری مطلوب را تسهیل کرده و احتمال طرح دعوی علیه دولت میزبان را افزایش می‌دهد. (Saeedi & Askary, 2022: 108)

۲. اهمیت و پیچیدگی‌های مرتبط با احراز صلاحیت شخصی در کنوانسیون ایکسید

عنصر تابعیت چه در رابطه با اشخاص حقیقی و چه در رابطه با اشخاص حقوقی عنصری تعیین‌کننده در تعیین صلاحیت شخصی محاکم داور ایکسید است. از این جهت در ادامه ضمن تحلیل چگونگی احراز این عنصر در احراز صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی به ترسیم پیچیدگی‌های مرتبط با صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی خواهیم پرداخت.

۲-۱. اهمیت و جایگاه صلاحیت شخصی در کنوانسیون ایکسید

شرط تابعیت در کنوانسیون ایکسید یکی از ویژگی‌های دادرسیها داوریهایی است که تحت نظارت مرکز داور ایکسید تشکیل می‌شود. تابعیت که نشان‌دهنده صلاحیت شخصی اشخاص برای قرار گرفتن تحت کنوانسیون ایکسید می‌باشد، در عمل به معنای شخصی تلقی می‌شود که شهروند یا واحد سازمان‌دهی یا ثبت شده در قلمرو یک دولت متعاهد است. (Moses, 2024: 246) در این خصوص بند ۱ از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید مقرر می‌دارد: «صلاحیت مرکز شامل همه اختلافات حقوقی که مستقیماً ناشی از سرمایه‌گذاری بین دولت‌های متعاهد (یا مؤسسات تابعه یا نمایندگی‌های آن‌ها که به‌وسیله آن دولت به مرکز معرفی شده باشد) و یک تبعه دولت متعاهد دیگر که طرفین آن به صورت کتبی موافقت به ارجاع آن به مرکز نموده باشند، خواهد بود». حقوق‌دانان بر این اعتقادند که الزام تابعیت مندرج در بند ۱ از ماده ۲۵ (تبعه یک دولت متعاهد دیگر)^۸ برای خدمت به اهداف متعددی در نظر گرفته شده از جمله اینکه از تسلیم اختلافات بین یک دولت متعاهد و اتباع خود دولت میزبان سرمایه؛ به حوزه قضایی مرکز داور ایکسید جلوگیری کنند و علاوه بر آن تبعه یک دولت متعاهد، به‌استثنای اتباع دولت‌های ثالث، عنصری از نظام مستقل حل و فصل اختلافات تحت کنوانسیون ایکسید محسوب شوند و از این جهت این رژیم مستقل، در عمل برای همه کشورهای متعاهد کنوانسیون ایکسید و نه صرفاً برای طرف‌های اختلاف، تعهد و التزام ایجاد نموده و هدف آن انتزاع رسیدگی‌های داور بر اساس کنوانسیون ایکسید از مداخله دادگاه‌های داخلی است. به همین دلیل در ماده ۲۶ کنوانسیون ایکسید تصریح شده «[ج] رضایت طرف‌های داور بر اساس این کنوانسیون، به‌استثنای هر راه‌حل دیگری، رضایت به داور تلقی می‌شود، مگر اینکه خلاف آن قید شده باشد»^۹. (Castro de Figueiredo, 2011: 27-28)

علاوه بر اهداف فوق، هدف از تصویب احکام مندرج در ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید حصول اطمینان از این مهم است که سرمایه‌گذاری‌های خارجی انجام شده به‌وسیله شرکت‌هایی تابعه محلی یا جوینت ونچرها^{۱۰} از دامنه کنوانسیون استثناء نخواهند

8. A national of Another Contracting State

9. [C]onsent of the Parties to Arbitration Under this Convention Shall, Unless Otherwise Stated, Be Deemed Consent to Such Arbitration to the Exclusion of Any Other Remedy.

10. Joint Venture

۱۱. جوینت ونچر یا کنسرسیوم ساختاری است که بین دو یا چند شخص حقیقی یا حقوقی و عمدتاً از کشورهای مختلف تشکیل می‌شود که در آن اعضاء، بخشی از منابع خود را با حفظ استقلال اقتصادی خود، برای هدف مشترکی جمع می‌کنند. (Oloumi Yazdi, 2013:69) در خصوص کارآیی و مفهوم قراردادهای جوینت ونچر بیان شده «جوینت ونچر» به‌عنوان یک سازوکار حقوقی مطلوب برای تجارت گروه همواره مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار داشته است؛ زیرا بیش از آن که یک قرارداد موضوعی باشد یک مدل و تکنیک حقوقی به جهت تسهیم و تقسیم هزینه‌ها و کاهش ریسک در یک سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود. (Pasban & Ghorbani, 2017:1) لازم به ذکر است جوینت ونچرها در تجارت بین‌الملل به دو دسته تقسیم شده‌اند؛ جوینت ونچر مشارکتی (یا قراردادی یا تعاونی) که با توجه به خاستگاه کامن لابی آن‌ها با مفهوم مشارکت در حقوق کامن لا خیلی تفاوت ندارد، به‌جز اینکه جوینت ونچر برای اجرای یک پروژه دقیق و صریح شکل می‌گیرد. در این روش روابط طرفین، حدود و ثغور و نحوه اداره فعالیت مشترک، مسئولیت شرکا در قبال یکدیگر و اشخاص ثالث، مدت‌زمان انجام پروژه مشترک و سایر موارد به‌وسیله قرارداد مابین شرکا تنظیم می‌شود. نوع دوم، جوینت ونچر شرکتی یا دارای شخصیت حقوقی است که در آن طرفین پس از توافق بر انجام سرمایه‌گذاری مشترک، برای پیشبرد اهداف خود اقدام به تأسیس یک شخصیت حقوقی مجزا می‌نمایند. (Kharkesh & Fathizadeh, 2020:11)

شد؛ چرا که در صورت استثناء شدن آن‌ها، در عمل طیف وسیعی از سرمایه‌گذاری‌ها از دامنه کنوانسیون ایکسید خارج خواهند شد که چینی وضعیتی می‌تواند سودمندی کنوانسیون را تا حد زیادی کاهش دهد. (Butler, 2024: 182) لازم به ذکر است که برخی از نویسندگان بر این اعتقادند که قید یا الزام تابعیت یک کشور متعاهد، در رویه داوری ایکسید به نحو گسترده‌ای (در جهت گسترش شمول صلاحیتی دیوان داوری) تفسیر شده است. (Chen, 2025: 96)

۲-۲. پیچیدگی‌های احراز صلاحیت شخصی در کنوانسیون ایکسید

به‌طور کلی موضوع صلاحیت شخصی که با تأکید بر عنصر تابعیت تحت کنوانسیون ایکسید و به‌طور مشخص در ماده ۲۵ کنوانسیون و تبصره‌های آن مورد توجه قرار گرفته، سؤالات بسیار پیچیده‌ای را مطرح نموده است که تا حدودی این پیچیدگی‌ها به‌دلیل چگونگی تعریف تابعیت در کنوانسیون در رابطه با وضعیت اتباع حقوقی دولت میزبان سرمایه است که ممکن است این اتباع، سرمایه‌گذاران خارجی تلقی شوند و در چنین فرضی حق داشته باشند تحت نظارت و در دامنه کنوانسیون ایکسید؛ بر مبنای نظریه کنترل خارجی؛ بر علیه دولت میزبان سرمایه که البته دولت متبوع آن‌ها می‌باشد، داوری را آغاز نمایند.

علاوه بر این، موضوع بحث برانگیز دیگر چگونگی احراز ملیت یا همان تابعیت سرمایه‌گذاران خارجی است. در این خصوص به این مهم تصریح شده که دشواری شناسایی تابعیت تا حدی به این دلیل است که شرکت‌هایی چندملیتی به‌آسانی می‌توانند مجموعه‌های کاملی از شرکت‌هایی تابعه خارجی را برای اهداف مختلف ایجاد کنند؛ و البته این مهم تا حدی به‌دلیل وضعیت فعلی اقتصاد جهانی است که در آن بیشتر سرمایه‌گذاری بین‌المللی از طریق ساختارهای پیچیده متشکل از شرکت‌هایی که در حوزه‌های قضایی مختلف ثبت شده و متعلق به اتباع کشورهای مختلف هستند، هدایت می‌شوند که در عمل اغلب «شناسایی سلسله‌مراتب شرکتی که در عمل تابعیت سرمایه‌گذاران را تعیین می‌کند، دشوار ساخته است»^{۱۲}. لازم به ذکر است در زمانی که کنوانسیون ایکسید در چهل سال پیش تنظیم شد، این امکان به‌آسانی وجود داشت که در مورد ملیت یک شرکت و منشأ ملی سرمایه آن صحبت کنیم؛ باوجود این در دنیای مدرن، وضعیت شرکت‌هایی چندملیتی و جابجایی آنی سرمایه در آن‌ها (Sloane, 2009: 38) موضوع را بسیار دشوار و پیچیده ساخته است. علاوه بر این تعیین اینکه چه کسی باید واجد شرایط یک شخص سرمایه‌گذار تحت معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری باشد، بسیار مهم است؛ چرا که هدف اصلی معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری حفاظت از سرمایه‌گذاری خارجی طرف معاهده است؛ بنابراین، احراز ملیت یک سرمایه‌گذار، یکی از عناصری است که خارجی بودن یک سرمایه‌گذاری را مشخص و قابلیت اعمال یک معاهده سرمایه‌گذاری را معین می‌سازد؛ بنابراین این ملیت یا همان تابعیت یک سرمایه‌گذار است که مشخص می‌کند از کدام معاهده دوجانبه، سرمایه‌گذار می‌تواند بهره‌مند شود و حق استناد به کدام معاهده را ندارد. اگر یک سرمایه‌گذار نتواند تابعیت یکی از طرف‌های معاهده را ثابت کند، در عمل نمی‌تواند به معاهده دوجانبه مربوطه استناد نماید؛ به عبارت دیگر، مرکز سرمایه‌گذاری ایکسید تنها در صورتی صلاحیت رسیدگی به ادعای مطرح شده توسط یک سرمایه‌گذار معین را خواهد داشت که آن سرمایه‌گذار تابعیت یکی از طرفین معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری مربوطه را داشته باشد. به همین دلیل، واجد شرایط بودن به‌عنوان یک سرمایه‌گذار تحت یک معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری خاص، یکی از مهم‌ترین عناصری است که باید در هنگام تجزیه و تحلیل موارد مختلف از جمله در خصوص پدیده خرید معاهده ۱۳۱۴ به آن توجه نمود. (Quintero González, 2023: 30)

12 . Difficult to Identify The Rung on the Corporate Ladder that Determines the Nationality of the Investors.

13 . Treaty Shopping

۱۴ . در خصوص پدیده خرید معاهده بیان شده سرمایه‌گذاران برای انتفاع از معاهداتی که شرایط مطلوبی دارند و میان دولت میزبان و دولت‌های دیگری به‌جز دولت متبوع آن‌ها منعقد شده است، دست به طراحی و اتخاذ روش‌هایی زده‌اند تا تابعیت دولت‌های عضو معاهدات مدنظر را کسب کنند و از این طریق از مزایای معاهدات مربوط منتفع شوند. این روش‌ها گاه توسط سرمایه‌گذاران بومی که واجد تابعیت دولت میزبان هستند نیز به کار رفته است. (Ghamami & Sedighi, 2018: 115) از این جهت معاهده‌گزینی در واقع ترفند رایج شرکت‌هایی چندملیتی برای «به دست آوردن غیر قانونی» نه‌تنها سطوح بالاتر حمایت، مزیت یا منافع است بلکه به دست آوردن صلاحیت قضایی محاکم داوری نیز می‌باشد. (Farahmand et al, 2023: 231) لازم به ذکر است دیوان‌های داوری با استناد به اصل منع سوءاستفاده از حق، در چنین مواردی به خرق حجاب از شرکت خواهند پرداخت و تابعیتی که شرکت مربوط برای دسترسی به دیوان داوری ایکسید اکتساب نموده است را نادیده می‌گیرند. (Zamami & Moghaddam Abrishami)

۳. وجود دیدگاه‌های متفاوت در خصوص احراز صلاحیت اشخاص حقوقی

رویه داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی در عمل نشان داده است که مباحث بحث‌برانگیز مربوط به چگونگی تعیین صلاحیت شخصی، بیشتر در رابطه با اشخاص حقوقی مطرح شده است. در مورد اشخاص حقوقی مشخصاً، این سؤال مطرح شده که چه کسی تبعه یک کشور طرف معاهده است و بنابراین، چه کسی باید تحت یک معاهده سرمایه‌گذاری خاص به‌عنوان یک سرمایه‌گذار حمایت شده تحت کنوانسیون ایکسید در نظر گرفته شود که البته پاسخ به این سؤال جواب ساده‌ای ندارد و در میان حقوق‌دانان و رویه داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی بسیار بحث‌برانگیز بوده است. در این خصوص نظام‌های حقوقی مختلف و همچنین معاهدات دو جانبه سرمایه‌گذاری، از معیارهای مختلفی برای تعریف اینکه آیا یک شخص حقوقی خاص واقعاً تابعیت یا سرمایه‌گذار یک کشور معین محسوب می‌شود یا خیر، استفاده نموده‌اند. در این رابطه معیارهای سنتی شامل دو معیار اصلی برای تعیین ملیت شرکت‌های است که عبارت‌اند از معیار ثبت شرکت^{۱۵} و معیار مرکز اصلی کسب و کار.^{۱۶} (Quintero González, 2023: 30)

بررسی معاهدات سرمایه‌گذاری نشان داده در میان اکثر معاهدات سرمایه‌گذاری چند جانبه (MITs^{۱۷}) یا معاهدات سرمایه‌گذاری دوجانبه، (BITS^{۱۸}) نظریه محل ثبت شرکت و نظریه مرکز اصلی کسب و کار شرکت، به‌صورت مشترک یا جداگانه برای تعیین ملیت یک سرمایه‌گذار شرکتی استفاده شده‌اند. (Zhang, 2013: 50)

در رابطه با اولین معیار، یعنی معیار محل ثبت شرکت باید بیان کنیم یک شخص حقوقی در صورتی می‌تواند تبعه کشور خاصی تلقی شود که با رعایت قوانین آن کشور ثبت شده باشد. در خصوص معیار مقرر اصلی کسب و کار نیز بیان شده تابعیت یک شخص حقوقی با در نظر گرفتن پیوند اقتصادی شخص حقوقی مذکور با کشوری خاص مشخص می‌شود؛ یعنی اینکه مدیریت مؤثر شخص حقوقی باید در کشور طرف معاهده مستقر باشد. تقریباً ۴۰ درصد از معاهدات سرمایه‌گذاری دوجانبه از معیار ثبت شرکت به‌عنوان تنها معیار برای تعیین ملیت اشخاص حقوقی استفاده کرده‌اند. از جمله معاهداتی که معیار ثبت شرکت را در تعریف خود از سرمایه‌گذار اتخاذ نموده‌اند، معاهده منشور انرژی^{۱۹} است که سرمایه‌گذار شرکتی را به این صورت تعریف نموده: «یک شرکت یا سازمان دیگری که مطابق با قوانین مربوطه در (کشور) طرف متعاقد، سازماندهی شده است». معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری بین ارمنستان و ژاپن^{۲۰} نیز یک سرمایه‌گذار شرکتی را به‌عنوان شرکت متعلق به طرف قرارداد توصیف نموده و البته در تعریف شرکت بیان می‌کند: «هر شخص حقوقی یا هر نهاد دیگری که طبق قوانین و مقررات مربوطه تشکیل یا سازماندهی شده باشد، اعم از اینکه برای انتفاع باشد یا نباشد و خواه خصوصی یا دولتی یا تحت کنترل (دولت) باشد؛ اعم از هر شرکت، تراست، مشارکت، مالکیت انحصاری، سرمایه‌گذاری مشترک، مؤسسه، سازمان یا شرکت^{۲۱}».

از طرف دیگر، نمونه‌ای از معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری که معیار مرکز اصلی تجارت را در تعریف سرمایه‌گذار محفوظ داشته‌اند، معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری بین آرژانتین و آلمان^{۲۲} است که مقرر می‌دارد «منظور از سرمایه‌گذاری طرف قرارداد در مورد شرکت‌های، کلیه اشخاص حقوقی و همچنین کلیه شرکت‌هایی تجاری و سایر شرکت‌های یا انجمن‌ها دارای شخصیت حقوقی یا بدون شخصیت حقوقی است که مقر آن‌ها در قلمرو یکی از طرف‌های متعاقد است؛ خواه فعالیت آن‌ها انتفاعی باشد یا نباشد^{۲۳}».

لازم به ذکر است هر چند دو معیار فوق در عمل رایج‌ترین روش تعیین ملیت شرکت‌های در معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری هستند،

15 . The Incorporation Test

16 . Main Seat of Business Test (Siège Social)

17 . Multilateral Investment Treaties (MITs)

18 . Bilateral Investment Treaties (BITs)

19 . Energy Charter Treaty

20 . IIA between Armenia and Japan

21 . Any Legal Person or Any Other Entity Duly Constituted or Organised Under the Applicable Laws and Regulations, Whether or Not For Profit, and Whether Private or Government Owned or Controlled, Including Any Corporation, Trust, Partnership, Sole Proprietorship, Joint Venture, Association, Organisation or Company.

22 . IIA between Argentina and Germany

23 . All Legal Persons, as well as All Commercial Companies and Other Companies or Associations With or Without Legal Personality Having Their Headquarters in the Territory of One of the Contracting Parties, Whether or Not Their Activity is for Profit.

با این وجود، فراوانی آن‌ها تنها مشخصه‌ای این دو معیار نیست؛ چرا که برخی از نویسندگان معتقدند معیار محل ثبت شرکت و همچنین معیار مقر اصلی کسب و کار شرکت، آسان‌ترین الزامات را در هنگام تعیین تابعیت اشخاص حقوقی به همراه دارند. (Quintero González, 2023: 31-32)

۳-۱. معیار ثبت شرکت

همان‌طور که اشاره شد، دولت‌ها از تکنیک‌های متفاوتی برای شناسایی ملیت شرکت‌های استفاده می‌کنند. معیار ترجیحی در این خصوص معیار ثبت شرکت است که بر مبنای آن یک شرکت ملیت دولتی را دارد که در آنجا ثبت شده است. در عمل در سطح بین‌المللی نشان داده شده که معیار محل ثبت شرکت، برای تعیین تابعیت شرکت‌های ارجحیت دارد. (Sornarajah, 2021: 405) در این خصوص بررسی پرونده‌های مطرح شده در دیوان داوری ایکسید نشان می‌دهد محاکم کم و بیش به‌طور یکنواخت معیار ثبت شرکت را در کنار معیار مرکز داد و ستد شرکت در تعیین تابعیت شرکت‌های مدنظر قرار داده‌اند (Muchlinski et al, 2008: 77) و البته سنگینی بیشتر به سمت معیار سنتی ثبت شرکت‌های برای تعیین ملیت شرکت‌هایی که به‌عنوان خواهان تحت بند ب (۲) از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید، طرح دعوا نموده‌اند، وجود داشته است. (Vanhonacker, 2020: 118) در این خصوص بسیاری از معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری، معیار محل ثبت شرکت را به‌عنوان معیار تشخیص تابعیت اشخاص (اعم از حقیقی و حقوقی) در نظر گرفته‌اند. در این رابطه به‌طور مثال دیوان داوری در پرونده‌ای اعلام کرد که در مواجهه با ایراد صلاحیتی اوکراین در برابر خواهان پرونده، مبنی بر اینکه مدعی تابعیت کشور لیتوانی، به‌عنوان کشور طرف معاهده سرمایه‌گذاری دوجانبه را ندارد، دیوان داوری اعلام نمود، تنها ملاحظه مرتبط در این خصوص طبق ماده ۱ (۲) معاهده سرمایه‌گذاری دوجانبه اوکراین-لیتوانی، بررسی این مقوله است که آیا شرکت خواهان طبق قوانین لیتوانی تأسیس شده است یا خیر (که در این پرونده این مهم محقق شده بود^{۲۴} & Dall'Agnola & Riso, 2025: 6-7)

به‌طور متعارف تابعیت یک نهاد شرکتی بر مبنای معیار ثبت محلی که در آن شرکت مربوطه به ثبت رسیده، احراز می‌شود. باوجود این به تدریج در کنار این معیار و در واقع در جهت اتخاذ رویکردی نوین، تابعیت مدیران یا مدیران شخص حقوقی مورد توجه قرار گرفت. ایده اصلی حمایت‌کننده از این معیار، «تئوری مغز» نهاد شرکتی^{۲۵} نامیده شده؛ که بر مبنای آن در عمل تعیین اینکه مغز چه کسی پشت سر فعالیت‌های شرکت است، اهمیت دارد. در خصوص سابقه تاریخی این رویکرد بیان شده در آغاز جنگ جهانی اول، ایالات متحده و سایر کشورهای متفقین نگران تهدیداتی برای امنیت خود توسط شرکت‌هایی با روابط آلمانی که در داخل مرزهای آن‌ها فعالیت می‌کردند، بودند و از این جهت این کشورها با وضع قوانینی مبنی بر ممنوعیت معاملات تجاری با شرکت‌هایی «بیگانه دشمن»^{۲۶} و اجازه توقیف دارایی‌های آن‌ها (اصطلاحاً قوانین «تجارت با دشمن»^{۲۷})، در این خصوص چاره‌اندیشی نمودند.

در جهت اجرای این قوانین، معیار محل ثبت شرکت کاربرد مؤثری نداشت، چرا که بر مبنای آن عنصر تابعیت یک شرکت برای تعیین ماهیت دوستانه یا خصمانه آن استفاده می‌شد که این وضعیت نمی‌توانست در عمل کمک مؤثری به تشخیص دوستانه یا خصمانه بودن شرکت‌های، نماید، چرا که صفات دوستانه یا خصمانه بودن را فقط می‌توان به اشخاص حقیقی نسبت داد و از این جهت قاعده‌ای را ابداع کردند که بر مبنای آن، دشمنی یک شرکت با توجه به شخصیت اشخاص حقیقی که قدرت کنترل امور آن شرکت را در دست دارند، تعیین خواهد شد. با استفاده از این رویکرد، شرکت‌هایی که تحت مالکیت یا «کنترل» دشمنان بودند (اتباع، یا ساکنان کشورهای متخاصم) بدون در نظر گرفتن محل ثبت و تأسیس آن‌ها، به‌عنوان شرکت متعلق به «دشمن» در نظر گرفته می‌شدند. با رویکرد جدید و به‌منظور اجرای قوانین منع معاملات با دشمن، شرکتی که در فرانسه تأسیس شده بود و مقر آن

24. See Also Niko Resources (Bangladesh) Ltd. V Bangladesh Petroleum Exploration & Production Company Limited and Bangladesh Oil Gas and Mineral Corporation (N. 38), Paras 168, 203; Saluka Investments B.V. V Te Czech Republic, UNCITRAL, Partial Award (17 March 2006), Paras 240-241.

25. "Brain Theory" of the Corporate Entity

26. Enemy Alien

27. So-Called "Trading with the Enemy" Statutes

در آنجا بود، اما سهامداران و مدیران آن عمدتاً آلمانی بودند، به عنوان یک شرکت آلمانی تلقی می شد؛ هرچند طبق قوانین قبل از جنگ، این شرکت را می بایستی یک شرکت فرانسوی در نظر می گرفتند. علاوه بر این در گذشته، بیشتر فعالیت و وظایف تصمیم گیری در شرکت های، عمدتاً به دلیل مشکلات حمل و نقل، ارتباطات و الزامات قانون شرکت های (مانند ممنوعیت مدیران غیر شهروندی و وجود الزامات قانونی در برگزاری جلسات سهامداران و مدیران در مقر دولت شرکت) به شدت محلی (ملی) سازی شده بودند و از این جهت محل ثبت شرکت های در عمل نشان دهنده یک ارتباط واقعی و معنادار بین یک شرکت و دولت محل ثبت چنین شرکتی بود؛ اما امروزه این واقعیت که یک شرکت تحت قوانین یک حوزه قضایی خاص سازماندهی شده، عملاً نشان نمی دهد که آن حوزه قضایی مرکز فعالیت های اقتصادی چنین شرکتی است یا اینکه چنین شرکتی به طور منحصر به فرد یا به طور قابل توجهی با آن حوزه قضایی عجین شده است. (Daujotas, 2020: 32-33)

۲-۳. معیار مرکز اصلی تجارت شرکت

بر اساس معیار مرکز اصلی تجارت، شخص حقوقی تابعیت محل اداره اصلی خود را دارد. در این خصوص بر مبنای بسیاری از معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری برای اینکه یک سرمایه گذار شرکتی، محافظت شده تحت کنوانسیون ایکسید و معاهده سرمایه گذاری دوجانبه مربوطه تلقی شود، مقر شرکت یا مدیریت مؤثر آن باید در قلمرو یکی از دولت های متعاهد کنوانسیون باشد. برای مثال، معاهده دوجانبه سرمایه گذاری آلمان-چین، «شرکت» را «هر شخص حقوقی و همچنین هر شرکت تجاری یا غیرتجاری یا موسسه یا بدون شخصیت حقوقی که مقر آن در قلمرو جمهوری فدرال آلمان است»^{۲۸} تعریف می کند. لازم به ذکر است برخی محاکم معتقدند عبارت مرکز اصلی تجارت، یک اصطلاح حقوقی دارای معنای واحد نیست؛ بلکه می تواند «معنای رسمی یا مادی» داشته باشد و از این جهت می تواند در عمل به جایگاهی که در آیین نامه یا اساسنامه یک شرکت آمده و یا به محل یا کشوری که شرکت در آن واقعاً مدیریت می شود، اشاره داشته باشد. (Legum 8: 2024) از این جهت مفهوم مرکز اصلی یک شرکت معیاری است که در تطابق با تمرکز فعالیت های اقتصادی و تجاری شرکت های تعیین می شود که این محل ممکن است همان محل ثبت شرکت در اساسنامه و یا کشور دیگری باشد که تمرکز فعالیت های شرکت، در آن کشور قرار گرفته شده است.

۳-۳. اتخاذ رویکردی نوین با بازنگری در معیارهای ثبت و مرکز اصلی تجارت شرکت های

هرچند دو معیار فوق رایج ترین روش، در تعیین ملیت و صلاحیت شرکت های در معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری محسوب می شود، با این وجود در این رابطه نگرانی های متعددی وجود دارد. در این خصوص به این مهم تأکید شده که از یک طرف، امروزه ثبت یک شخصیت حقوقی در اکثر حوزه های قضایی به آسانی صورت می گیرد و از سوی دیگر، داشتن مقر تجارت در یک کشور خاص، بدون نیازهای دیگری که باید برآورده شوند، به صورتی نسبتاً آسان قابل تحقق است؛ چرا که با انجام یک عملیات تجاری کوچک نیز ممکن است این مهم حاصل شود. به این دلایل، برخی از معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری که با تعیین استانداردهای دشوارتر جهت احراز تابعیت و تشخیص شخص واقعی سرمایه گذار عمل نموده اند و در عمل رویکردهایی فراتر از روش های متعارف ثبت شرکت و محل اصلی تجارت شرکت را انتخاب نموده اند. این معیارهای جدیدتر با تئوری فعالیت های تجاری قابل توجه^{۲۹} و همچنین تئوری کنترل برچسب خورده اند.

در رابطه با تئوری فعالیت های تجاری قابل توجه باید بیان کنیم که این معیار، اقتضای یک پیوند اقتصادی بین سرمایه گذار و کشوری که تابعیت آن را ادعا کرده از جهت وجود فعالیت اقتصادی واقعی و قابل توجه را دارد. در این خصوص بنا به اظهارات شرکت معدنی آریس^{۳۰} (که قبلاً به عنوان GCM Mining Corp؛ و Gran Colombia Gold Corp شناخته می شد) در پرونده داوری بر علیه جمهوری کلمبیا، برای اینکه مجموعه ای از فعالیت های تجاری دارای اهمیت (برای احراز تابعیت واقعی یک شرکت) در نظر گرفته شوند «...»

28. Any Juridical Person as well as Any Commercial or Other Company or Association with or Without Legal Personality Having its Seat in the Territory of the Federal Republic of Germany

29. Substantial

30. Aris Mining Corporation

نباید (این فعالیت‌ها) صرفاً گذرا، زودگذر یا اتفاقی باشند، بلکه باید دارای وسعت و معنای کافی باشند تا بتواند ارتباط واقعی شرکت با کشور متبوعش را ایجاد کند³¹. لازم به ذکر است عنصر «قابل توجه بودن فعالیت اقتصادی»، در این معیار، صرفاً از لحاظ مادی مدنظر نیست. در این خصوص به طور مثال محکمه داوری در پرونده شرکت با مسئولیت محدود آمتو بر علیه اوکراین در رأی خود به این نتیجه رسید که: «...» «قابل توجه» در این زمینه به معنای «ماهیتی و نه صرفاً از جهت شکل آن³²» باید در نظر گرفته شود؛ بنابراین قابل توجه بودن فعالیت تجاری به معنای «بزرگ³³» بودن آن نیست، بلکه اهمیت داشتن آن فعالیت و نه صرفاً بزرگی آن؛ می‌بایستی معیار تعیین‌کننده باشد³⁴؛ به عبارت دیگر، آنچه الزام «قابل توجه بودن» به دنبال آن است، این مهم است که شرکت‌هایی کاغذی را از محدوده حفاظتی و امتیازات پیش‌بینی شده در یک معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری خاص مستثنی کند تا از این طریق اشخاص حقوقی، منحصرأ از لحاظ ظاهری (به طور صوری) و تنها برای تحقق الزامات شکلی مرتبط با ایجاد یک شخصیت حقوقی، در یک نظام حقوقی خاص (دولت طرف معاهده)، ایجاد نشوند. (Daujotas, 2020: 34)

دومین نگرش؛ یعنی نظریه کنترل؛ ماهیتاً، معیار ساده‌ای نیست (Dolzer et al, 2022: 70) بلکه یکی از معیارهای پیچیده در خصوص احراز صلاحیت سرمایه‌گذار خارجی محسوب می‌شود. بر مبنای این نظریه، تابعیت سرمایه‌گذار از کشوری نشأت می‌گیرد که سرمایه‌گذار در عمل از آن کشور کنترل می‌شود. بر این اساس برای اینکه یک شخص حقوقی تبعه یک کشور خاص در نظر گرفته شود، باید عملاً توسط اتباع کشور مذکور کنترل شود. از این جهت بر مبنای معیار کنترل، مالکان ذی‌نفع یک شخص حقوقی باید از اتباع دولت اصلی طرف معاهده دوجانبه سرمایه‌گذاری باشند. بر مبنای این نظریه که بر مبنای بند (ب) (۲) از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید استوار شده و در واقع محدودیت‌های عینی کنوانسیون را تنظیم نموده، محکمه مجاز و البته لازم است حجاب ملیت رسمی (طرف دعوا) را کنار بزند و کنترل‌کننده واقعی شرکت را مشخص نماید. در این راستا محکمه می‌تواند در زمانهای متعدد، موضوع تابعیت شخص حقوقی را بررسی نماید، تا منبع واقعی کنترل شرکت را احراز نماید. (Fontanelli, 2018: 15) لازم به ذکر است از آنجایی که کنوانسیون ایکسید تعریفی از کنترل خارجی ارائه نداده، برخی محاکم در جهت تعیین سرمایه‌گذار خارجی، نگرش واقع‌بینانه را در این خصوص اتخاذ نموده‌اند و در عمل کارکرد مرکز داوری ایکسید را با اتخاذ تفسیری مضیق از هویت سرمایه‌گذار، محدود نکرده‌اند. در این خصوص به طور مثال در پرونده SOABI بر علیه دولت سنگال³⁵، محکمه برای تعیین ملیت واقعی سرمایه‌گذار، از احراز معیار کنترل مستقیم³⁶ عدول کرد. در این پرونده، SOABI به عنوان خواهان پرونده، یک شرکت سنگالی متعلق به یک شرکت سهامی پانامایی، به نوبه خود متعلق به اتباع بلژیکی بود. (Reed et al, 2011: 29) در این پرونده، کنترل‌کننده با واسطه یک شرکت پانامایی بود، هرچند پاناما یکی از طرفین کنوانسیون نبود. فراتر از این شرکت، اتباع بلژیکی کنترل شرکت را در دست داشتند و البته بلژیک یکی از دولت‌های طرف کنوانسیون ایکسید بود. در نهایت دادگاه در مقام رد استدلال خوانده پرونده که دولت سنگال بود، آخرین کنترل‌کننده را به عنوان کنترل‌کننده خارجی پذیرفت که این رویکرد مورد تبعیت برخی از مفسرین نیز واقع شده است. (Schreuer, 2009: 321). بر مبنای نظر محکمه در این پرونده، احراز کنترل غیرمستقیم برای احراز صلاحیت تحت کنوانسیون ایکسید کافی است (Nadakavukaren Schefer, 2020: 5) در این پرونده در واقع دولت سنگال با این استدلال که پاناما بخشی از سیستم ایکسید نبوده، به صلاحیت قضایی محکمه داوری اعتراض نمود، (García-Bolívar, 2010: 162) که این اعتراض مورد پذیرش واقع نشد و محکمه داوری با اعمال معیار کنترل غیرمستقیم ادعای دولت سنگال را نپذیرفت. (Schill et al, 2022: 494)

علاوه بر موارد فوق در حکم اخیر صادر شده در پرونده تالین بر علیه استونی³⁷ که به تحلیل معیار کنترل در حقوق سرمایه‌گذاری بین‌المللی پرداخته، بیان شده «کنوانسیون ایکسید معنای کنترل را مشخص نمی‌کند و معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری [قابل اجرا] نیز متضمن تعریف مستقلی از (مفهوم) کنترل نیستند». در این خصوص بر اساس اراده تهیه‌کنندگان کنوانسیون ایکسید بر محدود

31. Gran Colombia Gold Corp. V Republic of Colombia, 2020, Decision on the Bifurcated Jurisdictional Issue, Para. 137

32. 'Substantial' in this Context Means 'of Substance, and Not Merely Of Form'

33. Large

34. Limited Liability Company Amtto V. Ukraine, Award, 2008, Para. 69

35. Société Ouest Africaine Des Bétons Industriels V. Senegal, ICSID Case No. ARB/82/1.

36. Direct Control

37. United Utilities (Tallinn) B.V. and Aktsiaselts Tallinna Vesi V. Republic of Estonia, ICSID Case No. ARB/14/24

نکردن مفهوم «کنترل خارجی»، دیوان داوری بر این اعتقاد بود که: «کنترل یک مفهوم انعطاف‌پذیر است که می‌بایستی پرونده به پرونده و در پرتو واقعیات خاص هر پرونده تعیین شود»³⁸. علاوه بر این دیوان بیان می‌کند «تلاش برای محدود کردن معنای کنترل از طریق شناسایی عوامل اساسی یا قوانین روشن، اگر نامناسب نباشد، غیرضروری به نظر می‌رسد؛ چرا که انجام این کار می‌تواند مانعی برای انجام وظیفه محاکم در انجام یک ارزیابی واقعی و حقوقی کامل از پرونده‌ها محسوب شود و در عمل می‌تواند دامنه صلاحیت آن‌ها را به‌طور غیرمنصفانه محدود کند و در نتیجه اشخاص را از حمایت‌هایی که کنوانسیون ایکسید و معاهده مربوطه به نفع آن‌ها در نظر گرفته، محروم نماید». در همین رابطه آرون بروچس³⁹، رئیس جلسات مشورتی برای مذاکره درباره کنوانسیون ایکسید (و مشاور کل بانک جهانی و اولین دبیر کل ایکسید)، بر این اعتقاد است که در کنوانسیون تلاش برای ارائه یک تعریف دقیق از کنترل خارجی «کنار گذاشته شده است» و به جای آن تصمیم گرفته شد که «باید تلاش نمود حداکثر آزادی ممکن به طرفین داده شود تا خودشان مشخص نمایند در چه شرایطی با یک شرکت به‌عنوان «تبعه یک دولت متعاهد دیگر» رفتار شود»⁴⁰؛ بنابراین به‌طور کلی احراز معیار کنترل به‌سادگی ممکن نیست و در هر پرونده محاکم داوری ممکن است موضع متفاوتی اتخاذ نمایند. از این جهت به این مهم تصریح شده که سؤالات در مورد اینکه چه کسی واقعاً یک شرکت را کنترل می‌کند، توسط محاکم داوری ایکسید به‌دفعات در پرونده‌های مختلف مورد بحث قرار گرفته شده است. در این خصوص به‌طور مثال در پرونده آندرس ریگو سوردا⁴¹ تأکید شده «سؤال تکراری این است: کنترل در این ساختارهای پیچیده به چه معناست؟ آیا به کنترل‌کننده فوری، کنترل‌کننده نهایی، یا به هر یک از شرکت‌هایی زنجیره‌ای که اتفاقاً تابعیت یک کشور عضو کنوانسیون ایکسید و معاهده سرمایه‌گذاری مربوطه را دارد، اشاره می‌نماید؟ (علاوه بر این) در چه سطحی از این ساختار باید جستجو برای پیوند تابعیت یک شرکت با یک دولت عضو کنوانسیون متوقف شود؟ ... آیا کنترل غیرمستقیم توسط اتباع کشور میزبان می‌بایستی سبب ایجاد نگرانی شود؟ آیا دادگاه‌های داوری باید آزمون عینی یا ذهنی را برای تعیین کنترل خارجی بر اساس ماده ۲۵ (ب) ایکسید اعمال نماید یا اینکه یک معیار شخصی را اعمال نماید؟» (Repousis, 2016: 340)

علاوه بر موارد فوق به این مهم نیز تأکید شده است که این مسئله که آیا «کنترل خارجی» باید مستقیم باشد یا ممکن است ماهیت غیرمستقیم نیز داشته باشد، موضوعی بحث‌برانگیز تحت مقررات کنوانسیون است. در این خصوص، بسته به رویکرد اتخاذ شده توسط محاکم داوری، تجزیه و تحلیل «کنترل خارجی» ممکن است بر کنترل‌کننده فوری و مستقیم شخص حقوقی تمرکز کند؛ که به معنای توجه به اولین کنترل‌کننده خارجی در زنجیره مدیریتی شرکت است و یا ممکن است کنترل‌کننده نهایی شرکت مورد توجه قرار داده شود؛ بنابراین هر چند به نحو بحث‌برانگیزی ارجاع به واژه «کنترل خارجی» در بند (ب) (۲) از ماده ۲۵ کنوانسیون زمینه استناد به هر دو نوع کنترل خارجی، یعنی کنترل مستقیم و غیرمستقیم را فراهم ساخته، باوجود این محاکم داوری ایکسید هنوز رویه ثابتی در این خصوص اتخاذ ننموده‌اند. (Fouret et al, 2019: 200)

در پرونده Amco بر علیه اندونزی نیز محکمه داوری به این نتیجه رسید که PT Amco، شرکت ثبت شده در اندونزی؛ یک شرکت اندونزیایی تحت کنترل خارجی است. محکمه داوری این مهم را از اسنادی که در آن رضایت به داوری داده شده بود، احراز نمود⁴². در پرونده Vacuum بر علیه غنا⁴³ که در ارتباط با ارائه تفسیر از مفهوم کنترل خارجی مندرج در بند (ب) (۲) از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید بود، (Lee, 2007: 302) محکمه داوری تشخیص داد که کنترل خارجی مستلزم یا متضمن درصد خاصی از مالکیت سهام یک شرکت نیست. (Fan, 2021: 25)

38. "[C]ontrol is a Flexible Concept, Which Can Only Be Determined Case By Case in the Light of the Particular Facts."

39. Aron Broches

40. "[A] N Attempt Should Be Made [...] to Give the Greatest Possible Latitude to the Parties to Decide Under what Circumstances a Company Could Be Treated As a 'National of Another Contracting State'."

41. Andres Rigo Sureda

42. Amco Asia Corporation and Others V. Republic of Indonesia, Icsid Case No. Arb/81/1

43. Vacuum Salt Products Ltd. V. Republic of Ghana, Icsid Case No. Arb/92/1

در پرونده 44LETCO، بررسی و احراز موضوع کنترل شرکت طرف دعوا هرچند با مشکل واقعی روبرو نبود؛ چرا که ۱۰۰٪ مالکیت سهام شرکت، در اختیار تبعه حقوقی یک دولت متعاهد دیگر وجود داشت و از این جهت احراز عنصر کنترل خارجی به راحتی امکان پذیر بود، با این وجود، محکمه همچنان مناسب دانست که یافته های خود را بر اساس ساختار تصمیم گیری و مدیریت شرکت تحلیل نماید. از این جهت در عمل نمونه هایی از محاکم دآوری ایکسید وجود دارد که برای در نظر گرفتن طرف های واقعی ذینفع در شرکت، اشخاصی فراتر از امضاکنندگان یک توافق نامه سرمایه گذاری را مورد توجه قرار داده اند. بر مبنای این نگرش احراز کنترل واقعی خارجی بر مبنای معیار عینی مورد توجه برخی از محاکم دآوری قرار گرفته شده است. (Dolzer et al, 2022: 68) لازم به ذکر است در برخی معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری به صراحت به هر دو قید کنترل مستقیم و غیرمستقیم برای احراز سرمایه گذاری اشاره شده است. در این خصوص به طور مثال در معاهده دو جانبه سرمایه گذاری بین ایالات متحده و دولت اکوادور در تعریف «سرمایه گذاری» بیان شده: «هر نوع سرمایه گذاری در قلمرو سرزمینی یکی از طرفین یا کنترل شده به طور مستقیم یا غیرمستقیم به وسیله اتباع و شرکت هایی طرف دیگر معاهده» به عنوان یک سرمایه گذاری تحت معاهده دوجانبه سرمایه گذاری تلقی خواهد شد. (Petsche, 2024: 99)

بنابراین رویه دآوری محاکم ایکسید در کنار برخی از معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری؛ موضع یکنواختی در خصوص معیار کنترل خارجی در بند (ب) (۲) از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید و چگونگی احراز آن اتخاذ ننموده اند، بلکه بسته به شرایط هر پرونده، معیارهای احراز کنترل خارجی می تواند متفاوت و البته تا حدودی چالش برانگیز باشد.

۴. نتیجه گیری

هدف اصلی از انعقاد معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری این است که با فراهم کردن شرایطی مطلوب و امتیازاتی متفاوت برای سرمایه گذارانی که تابعیت دولت های طرف معاهده را دارند، سبب تسهیل سرمایه گذاری خارجی در کشورهای اطراف معاهده شوند. از این جهت اشخاص حقوقی که در شرایط عادی تابعیت دولت های طرف یک معاهده سرمایه گذاری مشخص را ندارند، با هدف متصل شدن به چنین معاهداتی و تحصیل امتیازات ناشی از آن، سعی در ایجاد صلاحیت شخصی نزد محاکم دآوری ایکسید نموده اند. در مواجهه با چنین رویکردی هم مقررات کنوانسیون و هم رویه دآوری سرمایه گذاری تحت کنوانسیون معیارهای متفاوتی را برای احراز قیود صلاحیتی؛ از جمله صلاحیت شخصی تحت کنوانسیون در نظر گرفته اند. از این جهت یکی از بحث برانگیزترین مباحث در کنوانسیون ایکسید، موضوع چگونگی احراز صلاحیت شخصی، بخصوص در رابطه با اشخاص حقوقی است. در این خصوص با توجه به احکام مندرج در بندهای (الف) و (ب) ۲ از ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید که در واقع نوعی محدودیت های بیرونی مرتبط با صلاحیت شخصی، برای دعاوی که می تواند تحت قلمرو کنوانسیون مطرح شود را مشخص نموده و البته وجود ابهامات متعدد در معیارهای تشخیص تابعیت؛ از جمله در رابطه با تحلیل معیار کنترل خارجی و همچنین ایرادات متعدد مرتبط با معیار محل ثبت شرکت های و ایرادات مشابه دیگر، همگی مؤید آن است که در کنار حساسیت های مرتبط با احراز تابعیت و به تبع آن صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی، اراده تدوین کنندگان کنوانسیون آن چنان که آرون بروچس، اولین دبیر کل مرکز دآوری ایکسید بیان کرده، در ارائه آزادی به طرفین معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری در جهت تنظیم و چگونگی برخورد با اتباع دولت های متعاهد بوده است. رویه دآوری سرمایه گذاری بین المللی در پرونده های متعدد در این خصوص مؤید آن است که مباحث مربوط به تابعیت که بیشتر در رابطه با اشخاص حقوقی مطرح شده؛ پاسخ ساده ای ندارد. در این خصوص آراء دآوری متعدد و همچنین معاهدات دو جانبه سرمایه گذاری مختلف، از معیارهای متفاوتی برای احراز صلاحیت شخصی استفاده نموده اند.

به طور کلی بررسی و تحلیل رویه های مرتبط با دآوری سرمایه گذاری بین المللی و همچنین مفاد برخی از معاهدات دوجانبه سرمایه گذاری مؤید آن است که اتخاذ یک دیدگاه واحد در خصوص معیار غالب و مسلط در تشخیص صلاحیت شخصی اشخاص حقوقی بسیار دشوار است و بسته به شرایط هر پرونده، محاکم دآوری معیارهای متفاوتی را استفاده کرده اند. در این خصوص به طور مثال در خصوص معیار کنترل خارجی در حالی که برخی محاکم، معیار کنترل نزدیک یا بی واسطه را انتخاب نموده اند؛ با این وجود بعضاً

محاكم دیگر از معيار کنترل غيرمستقيم يا کنترل دورتر تبعيت نموده‌اند. اين تشنت آراء هرچند در بدو امر ممكن است مورد ايراد قرار گيرد با اين وجود در پرتو اراده تدوين‌کنندگان کنوانسيون برای در نظر گرفتن دامنه وسيع برای دولت‌های متعاقد برای تعيين شرايط تابعيت موردنظر آن‌ها، می‌تواند تفسير و قابل توجه باشد؛ بنابراین هرچند عدم قانون‌گذاری مشخص و دقيق از سوی تدوين‌کنندگان کنوانسيون ايكسید در بندهای الف و ب از ماده ۲۵ کنوانسيون ايكسید سبب بروز نظريات متعدد در خصوص چگونگی احراز تابعيت اشخاص حقوقی شده، با اين وجود با توجه به هدف تدوين‌کنندگان کنوانسيون در ايجاد يك بازه انعطاف‌پذير برای تعريف عنصر صلاحيت شخصی، پیشنهاد می‌شود چنین رویکرد انعطاف‌پذیری در پرتو اصلاحات احتمالی اين مقررات با تأکید صریح بر يك رویکرد ترکیبی که عبارت از ضرورت توجه به مفاد معاهده سرمایه‌گذاری دو جانبه و همچنین در نظر گرفتن قصد صریح یا تحليل اراده ضمنی طرفین و در نبود آن، توجه به معيار کنترل واقعی و مؤثر، در جهت احراز صلاحيت شخصی اشخاص حقوقی اصلاح شود.

References

1. Aksar, Y. (Ed.). (2011). *Implementing international economic law: Through dispute*.
2. Butler, W. E. (2024). *Control Over Compliance with International Law*. Netherlands, Brill.
3. Castagna, S. (2016). *International-ICSID Arbitration: BITs, Buts and Taxation – An Introductory Guide*. *Bulletin for International Taxation*, 70(7), 370-378.
4. Castro de Figueiredo, R. (2011). *Mobil v. Venezuela: The Nationality Requirement Under the ICSID Convention*. *Arbitration Law Review*, 3, 25-45.
5. Chen, H. (2025). *China's Practice in International Investment Law*. Singapore: pSpringer Nature Singapore.
6. Dall'Agnola, G.; Risso, G. (2025). *Investment structuring and re-structuring: the Italian perspective*. *Arbitration International*, 41(2), 1-23. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5168042>
7. Daujotas, R. (2020). *Realist Corporate Nationality in Transnational Investment Law*. Queen Mary, University of London. Submitted in partial fulfillment of the requirements of the Degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Law.
8. Dolzer, R.; Kriebaum, U.; Schreuer, Ch. (2022). *Principles of International Investment Law*. United Kingdom, Oxford University Press.
9. Fan, Y. (2021). *Protecting Chinese Investment under BITs and ICSID Arbitration*, LLM International Business Law, Supervisor: Prof. Dr. E.P.M. Vermeulen, tilburg university.
10. Farahmand, R.; Sedigh, H.; Asgharian, M.; Rahimi, F. (2023). *The Role of Piercing the Corporate Veil Doctrine in the Development of International Law*. *International Studies Journal (ISJ)*, 19(4), 219-243. doi: 10.22034/isj.2023.370286.1931. (In Persian)
11. Fontanelli, F. (2018). *Jurisdiction and Admissibility in Investment Arbitration The Practice and the Theory*. Netherlands, Brill.
12. Fouret, G.; Gerbay, R.; Alvarez, G.M. (e.d) (2019). *The ICSID Convention, Regulations and Rules A Practical Commentary*. UK, Edward Elgar Publishing.
13. García-Bolívar, O.E. (2010). *Protected Investments and Protected Investors: The Outer Limits of ICSID's Reach* 2(1) *TRADE L. & DEV.* 145.
14. Ghamami, M.; Sedighi, R. (2018). *Denial of Benefits Clause in Investment Treaties*. *Law Quarterly*, 48(1), 115-131. doi: 10.22059/jlq.2018.212397.1006788. (In Persian)
15. Herdegen, M. (2024). *Principles of International Economic Law*. United Kingdom, Oxford University Press.
16. KHarkesh, F.; Fathizadeh, A. (2020). *Commercial Surveys Bimonthly Comparative Law Study of Joint Venture in Iran and Chinese*. *Commercial Surveys*, 18(103), 1-29. (In Persian)
17. Kidane, W.L. (2023). *Africa's International Investment Law Regimes*. New York, Oxford University Press.
18. Łagiewska, M. (2024). *Digitalization and the Use of New Technologies in International Arbitration*. Netherlands, Brill.
19. Lee, K. (2007). *ICSID Reports*. Vol. 11, United Kingdom, Cambridge University Press.
20. Legum, B. (2024). *Investment Treaty Arbitration*. Contributing Editor, Available in: <https://www.jenner.com/a/web/fdSmVIEWSKdT8SXGHbGT3Z/lexology-in-depth-investment-treaty-arbitration-investment-treaty-arbitration>.
21. McLachlan KC, C. (2024). *The Principle of Systemic Integration in International Law*. United Kingdom, OUP Oxford.
22. Mirmohammadi, S.M.; Khamisizadeh, M. (2021). *The phenomenon of Treaty Shopping and the International Investment Dispute Settlement*. *Public Law Studies Quarterly*, 51(3), 951-971. doi: 10.22059/jpls.2020.285590.2085. (In Persian)
23. Moses, M.L. (2024). *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. Cambridge University Press.
24. Muchlinski, P.; Ortino, F.; Schreuer, Ch. (2008). *The Oxford Handbook of International Investment Law*. *Oxford Handbooks in Law*, ISBN: 0199231389, 9780199231386
25. Nadakavukaren Schefer, K. (2020). *International Investment Law Text, Cases and Materials*. Third Edition, USA, Edward Elgar Publishing.
26. Nerets, V. (2011). *Nationality of Investors in ICSID Arbitration*. <https://www.rgsl.edu.lv/uploads/research-papers-list/21/2-nerets-final.pdf>, pp. 1-53.
27. Oloumi Yazdi, H.R. (2013). *Formation of Contractual Joint Venture under*. *Private Law Research*, 2(4), 67-83. (In Persian)
28. Pasban, M.; Ghorbani Zoleikhaee, M. (2017). *Rights, Obligations and Responsibilities of Partners in the "Joint Venture" Contracts with Emphasis on Economic Group with Common Interests*. *Judgment*, 17(90), 1-31. (In Persian)
29. Petsche, M. (2024). *The Concept of Investment in ICSID Arbitration*. United Kingdom, Oxford University Press.
30. Quintero González, P. (2023). *Gaining Access to International Investment Agreements' Protections through the Structuring or Restructuring of Investments: The Colombian Case How can Investors Protect their Investments in Colombia through the Practice of Treaty Shopping?*. EAFIT University Law School Law Department Thesis.
31. Reed, L; Paulsson, J.; Blackaby, N. (2011). *Guide to ICSID Arbitration*. United Kingdom, Kluwer Law International.
32. Repousis, O.G. (2016). *Standing of Locally Incorporated Entities in International Investment Law and the Notion of "Foreign Control"*. *Tulane Journal of International and Comparative Law*, 24(2), 327-349.

33. Rouzegari, K.; Niavarani, S.; Mohebi, M. (2020). Impact of Dual Nationality of Individuals and Nationality of Iranian Companies as a Foreign Investor on ICSID Jurisdiction. *Public Law Studies Quarterly*, 50(4), 1567-1586. doi: 10.22059/jpls.2019.264343.1818. (In Persian)
34. Saeedi, N.; Askary, P. (2022). Role of Abuse of Rights Doctrine and Investment Arbitration Ratione Temporis in Limiting Nationality Planning. *Public Law Research*, 23(74), 107-141. doi: 10.22054/qjpl.2022.58734.2569. (In Persian)
35. Schill, S.W.; Malintoppi, L.; Reinisch, A.; Schreuer, Ch.H.; Sinclair, A. (2022). *Schreuer's Commentary on the ICSID Convention A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. Cambridge University Press, DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316516584.007>
36. Schreuer, Ch.H. (2009). *The Icsid Convention: A Commentary a Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*. second edition, UK, Cambridge University Press.
37. Sloane, R.D. (2009). Breaking the Genuine Link: The Contemporary International Legal Regulation of Nationality. In *50 Harvard International Law Journal* 1 (2009). Available at: https://scholarship.law.bu.edu/faculty_scholarship/489, PP. 1-60.
38. Sornarajah, M. (2010). *The International Law on Foreign Investment*. New York, Cambridge University Press.
39. Vanhonnaeker, L. (2020). *Shareholders' Claims for Reflective Loss in International Investment Law*. United Kingdom, Cambridge University Press.
40. Wehland, H. (2017). Jurisdiction and admissibility in proceedings under the ICSID Convention and the ICSID additional facility rules. In *ICSID Convention After 50 Years: Unsettled Issues* 227, 233.
41. Wood, M.; Wolfrum, R. (2025). *International Law in Search of Rebalance*. Netherlands: Francisco Orrego Vicuña.
42. Zamami, H.; Moghaddam Abrishami, A. (2019). The Role of Piercing the Corporate Veil doctrine in determination of foreign investor's nationality in ICSID Arbitration Procedure. *Public Law Research*, 20(61), 93-120. doi: 10.22054/qjpl.2017.21197.1497. (In Persian)
43. Zhang, X.J. (2013). Proper Interpretation of Corporate Nationality Under International Investment Law to Prevent Treaty Shopping. *Contemporary Asia Arbitration Journal*, 6(1), 49-74.